

СИСТЕМНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

The article deals with the main reasons of the problematic situation in functioning of the enterprise international competitiveness management system of in Ukraine on the basis of system analysis. The concept model of system development that may be the model of upgrading system combination and subject unity of methodological, structural, functional and its information levels is motivated.

Думка про те, що розв'язання великого кола проблем економічного розвитку України "залежить від системного, комплексного, цілеспрямованого управління конкурентоспроможністю країни, її економіки, підприємств" [1, с.195] у вітчизняній науці існує з моменту становлення України як незалежної держави. Так, ще на Всеукраїнській нараді економістів у 1995 р. були поставлені питання щодо створення постійно діючої комісії з конкурентоспроможності при Президентові України, розроблення національної Програми управління конкурентоспроможністю економіки України, створення комплексних систем управління конкурентоспроможністю підприємств, організації широкомасштабного навчання кадрів усіх рівнів передовим формам і методам управління конкурентоспроможністю тощо [1, с.196]. Однак і сьогодні, не дивлячись на певні зрушення, стан справ у цьому напрямі управлінської діяльності не наближує Україну до її стратегічної мети. Більш того, за рівнем адекватності подіям і процесам, що відбуваються в сучасному світовому економічному просторі, управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства в Україні переміщується до класу проблем загальнонаціонального значення, без розв'язання якої країна ризикує опинитися на узбіччі світового цивілізаційного розвитку.

Метою даної статті є системний аналіз причин низької ефективності діючої в Україні системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. Виявлення умов і причин, що породжують проблемну ситуацію у цій сфері управлінської діяльності, автор розглядає як дзеркальне відображення засобів її розвитку та вдосконалення.

Виходячи із сутності системного аналізу як "теорії та практики удосконаленого втручання у проблемну ситуацію" [2, с.62], слід передусім визначити стан розроблення теоретичних засад управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить про вкрай вузьке коло публікацій, у яких прямо й безпосередньо ставляться питання щодо мети, змісту, особливостей та методологічних основ цього напрямку управління. У наукових економічних джерелах не зустрічається жодної монографії, виданої в Україні за останнє десятиріччя, лише видано два навчальних посібники з відповідної дисципліни (у тому числі за участю автора), яка стала обов'язковою

у планах підготовки економістів та менеджерів-міжнародників освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" [3; 4].

Критичний огляд ступеня розробленості теоретичних засад управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства дозволяє визначити його як незадовільний — з відсутністю системного бачення базових положень і чіткого концептуального підходу до розробки методології, методики та принципів організаційного проектування системи управління.

Усвідомлення глибини й радикальності змін, яких зазнає сучасний механізм міжнародної конкуренції, та їх оцінка на теоретичному рівні управління не виходить за певні психологічні, інтелектуальні або "політоректні" рамки, а зростання турбулентності світових ринків та негативних явищ, з якими стикаються вітчизняні підприємства, кваліфікується лише як "витрати модернізації, яка інтенсивно продовжується, хоча і в непростих умовах" [5, с.11].

На макроекономічному рівні акцент, на жаль, робиться переважно на реалізацію короткострокового поточного завдання — застосування управління у якості джерела надходжень державного бюджету країни.

У зародковому стані знаходиться й науково-методичне забезпечення управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. Для топ-менеджерів і керівників вітчизняних підприємств цей напрям управління асоціюється, переважно, із механізмом стимулювання експортної діяльності підприємства та з відшкодуванням податку на додану вартість. У той же час залишається викривленою система ціннісних вимірів міжнародної економічної діяльності підприємств, переоцінка у ній традиційно економічних ресурсів та недооцінка "людського фактора".

Теоретичні засади управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства залишаються нерозробленими і обумовлюється це низькою "працездатністю" операційного рівня системи управління — системною несполучністю рівнів (елементів), її цільовою й функціональною розбалансованістю та організаційною недосконалістю.

Тотальне падіння міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на початку 90-х років виникло в результаті демонтажу державного контуру управління та передачі його завдань і функцій на "відкуп" ринковому механізму регулювання макроекономічних процесів. Додатково у формі лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків майже водночас було відкрито економічний простір країни. Не підготовлені до жорсткого змагання з закордонними конкурентами й ослаблені розривом коопераційних зв'язків у межах економічного простору колишнього СРСР, вітчизняні підприємства в умовах практично відсутнього тарифного регулювання імпорту були приведені у лобове зіткнення з більш потужними іноземними конкурентами.

Отже, знищивши макроекономічний контур управління, Україна фактично "інституціонально й організаційно роздягнулась" перед іноземними конкурентами, що призвело до катастрофічного впливу на рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств: вони стали легким здобутком зовнішніх контрагентів. Різниця полягала тільки у масштабах цього здобутку у різних галузях економіки України. Схему цієї історичної "моделі" управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства в Україні, яку автор визначає як "організаційно-усічену", наведено на рис. 1.

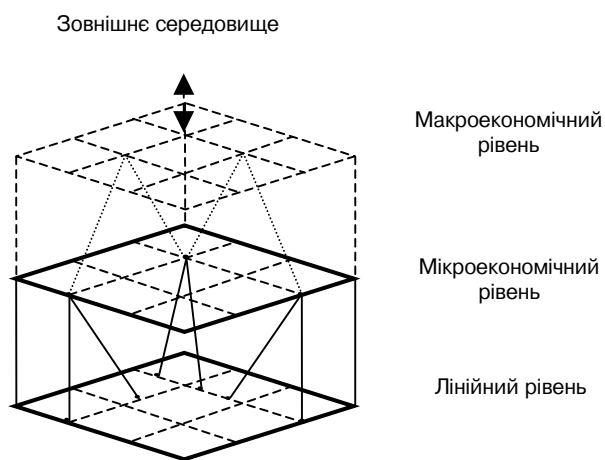

Рис. 1 "Організаційно-усічена" модель управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства в Україні (початок 90-х років)

Драматичний обвал української економіки у наступні роки виявив усю неефективність "організаційно-усіченої" "моделі" управління й загострив увагу до формування нової моделі – з державним контуром управління. З прийняттям у 1999 р. Єдиного митного тарифу в Україні було створено законодавчі умови для формування дворівневої структури управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства, якій, як і всім ієрархічним структурам, притаманні наступні особливості [6, с. 131]:

вертикальна декомпозиція або багаторівнева ієрархія;

пріоритет дій верхнього рівня або відносини субординації;

залежність рішень, що приймаються на вищих рівнях ієрархії, від результатів, отриманих на нижчих рівнях, тобто наявність зворотних зв'язків.

Структурна схема цієї моделі управління наведена на рис. 2.

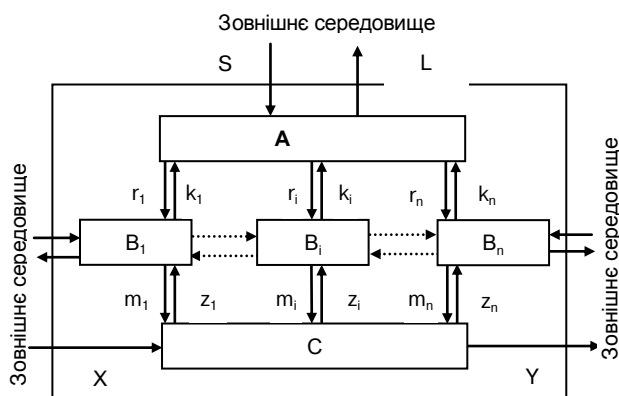

Рис. 2. Дворівнева ієрархічна система управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (ІСУ МКП)

За структурою дворівнева ІСУ МКП представлена $(n+2)$ підсистемами, а саме:

вищою управляючою підсистемою, або **координатором А**, який генерує координуючі сигнали r_i ($i=1,2,3,\dots,n$), адресовані;

n **нижчим управляючим підсистемам** B_i ($i=1,2,3,\dots,n$), які виробляють сигнали зворотного зв'язку k_i ($k=1,2,3,\dots,n$), що поступають на вхід координатора, а також управляючий вплив m_i для управління;

процесом С, зв'язок якого з зовнішнім середовищем здійснюється через вхід X і вихід Y , а обмін інформацією щодо результатів діяльності відбувається каналами зворотного зв'язку z_i .

Особливістю закладеного у механізм координації принципу "**узгодженої взаємодії**" є надто високий рівень вимог до взаємозв'язку підсистем, а також необхідність динамічної модифікації цих зв'язків [6, с.334 – 336], що, за визначенням Р. Акоффа, призводить до "організаційної шизофренії". В умовах транзитивного характеру економічної системи, дистанціювання "валютних" її підприємств і галузей від "невалютних", домінування бартерних операцій та низької платоспроможності підприємств використання цього принципу в якості єдиного засобу координації дій споконвічно було ризикованим і практично неможливим. А спроби підвищення різноманіття координатора через принцип "**створення коаліції**", коли вищий рівень управління стимулює тип взаємозв'язків між елементами нижчого рівня у формі кластерів, технопарків, технологічних мереж тощо, залишилися лише намірами — їх реалізація була блокована фінансовими обмеженнями й відсутністю досвіду.

Проблемна ситуація з різноманіттям координатора ускладнювалась й об'єктивними труднощами, які пов'язані з тим, що в межах системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства вирішуються три типи задач [6, с.139]: **глобальна**, яка визначається стратегією інтеграції економіки країни у світове господарство та національно-державною програмою підвищення конкурентоспроможності – задача D ; **задача координації** елементів і контурів управління, яка вирішується координатором системи – задача D_0 ; **задача управління**, яка вирішується підсистемами мікроекономічного контуру – задача D_1 . Повного співпадання задач D , D_0 і D_1 в межах однієї системи, як відомо, не існує [6, с.139], передусім, тому, що глобальна задача, яка конкретизується цілями інтеграції економіки України у світове господарство, може дисонувати з внутрішнім середовищем тих підприємств, які, в межах глобальної мети, є "непріоритетними" або "неперспективними".

З іншого боку, неспівпадання задач D , D_0 і D_1 зумовлюється і зворотними зв'язками – неспівпаданням стратегій і цілей підсистем мікроекономічного рівня управління з глобальними цілями системи управління. Так, м'які бюджетні обмеження у вигляді податкових зарахувань та широке використання бартерних операцій у 90-х роках призвели до опору й протидії з боку тих неконкурентоспроможних підприємств та їх керівників, для яких ці схеми координації перетворилися у прибутковий бізнес та пряме субсидування хронічно збиткових підприємств.

Характеризуючи цей опір, представники Світового банку в Росії зазначають: "Прибутковим підприємствам нерентабельні компанії потрібні для того, щоб користуватися бюджетними субсидіями, при цьому керівники збиткових компаній можуть отримати частину субсидій готівкою (у вигляді додаткового заробітку, або "відкату") тільки при сприянні керівників рентабельних підприємств, які спроможні "розготівкувати"

субсидії за рахунок економії на сплаті податків... Сподіватися на те, що така система може бути зруйнована зсередини, навряд чи можливо" [7, с. 40-41].

Цей висновок представників Світового банку цілком співпадає із реаліями української економіки 90-х років. Але, як зазначав Ст. Бір, "у природі структура управління, її ефективна організація не контролюється пантеоном директорів... Для управління проблема структуривання оточуючого світу виникає із формулювання політики" [8, с. 281].

Характер і зміст головних питань, які належать до сфери вищої державної політики і визначають мету, завдання та структуру системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства, можна звести до трьох наступних: 1) "Якою має бути модель оптимальної взаємодії української економіки зі світовим господарством?"; 2) "Чи можливим є прорив української економіки до світового рівня конкурентоспроможності?"; 3) "За якими напрямками має бути здійснено цей прорив?" Не дивлячись на те, що дискусія навколо цих ключових "макроекономічних" питань продовжується вже тринадцять років, лише сьогодні суспільно-політична думка в Україні наближається до відповідей на них.

Відсутність науково обґрунтованої стратегії інтеграції економіки України у світове господарство та її нормативно-правової бази породжує ситуацію, коли система не знає до чого прагне і як досягти бажаного стану; вона формально є ієрархічно структурованою, оскільки не може вижити без складових її елементів, а останні не в змозі залишити систему за тієї ж причини. Логічними наслідками функціонування системи управління у такому режимі стають: по-перше, зниження ієрархії між рівнями, цільова та функціональна її розузгодженість, яка доходить до розриву міжконтурних зв'язків; по-друге, перенесення центру тяжіння в управлінській діяльності на мікрорівень, у якому значна перевага надається тактичним завданням управління; по-третє, в умовах "закупорення судин" реальним типом стає управління з повним ігноруванням навіть слабких сигналів координатора, виходячи із власних конкретних умов і цілей мікрорівня управління.

У просторі станів розвитку системи управління цю модель можна визначити як "**формально структуровану**" або "**дисфункціональну**". На відміну від "організаційно-усіченої" моделі управління на початку 90-х років, дисфункціональність поточної моделі управління зумовлюється не відсутністю у ній макроекономічного контуру управління (координатора), а недотриманням вимог до його системного проектування.

Уявлення про ступінь реальної сумісності й адекватності управлінських сигналів координатора (державного модуля управління) стану, інтересам і цілям мікроекономічного контуру управління дають дані, наведені у таблиці.

Дослідження стану виробничо-господарської діяльності понад 40 промислових підприємств Харківського регіону та ролі координатора державного модуля управління дозволило зробити висновок щодо відсутності у координатора достатнього арсеналу методів та принципів координації (управлінських сигналів), ніж усе різноманіття проблемних ситуацій, які виникають у реальному функціонуванні підприємств регіону. Або, іншими словами, про невідповідність координатора системи управління закону "необхідного різноманіття" Р. Ешбі [9, с.105].

Стабільна ситуація, що визначає діяльність підприємств **першої й другої груп** обумовлюється, передусім,

їх орієнтацією на внутрішній споживчий ринок. Зростання цін на імпортовані товари призвело до зростання попиту на більш дешеві вітчизняні їх замінники, чому сприяла й девальвація гривні у 1998 – 1999 рр. При цьому важливим фактором стабільного розвитку підприємств першої групи є активне використання маркетингових стратегій в управлінні їх конкурентоспроможністю, а підприємств другої групи — акцент на науково-технологічні джерела розвитку.

Таблиця 1

Стан економічного розвитку та роль державного модуля в механізмах управління конкурентоспроможністю підприємств Харківського регіону України (кінець 2004 р.)

№ п/п	Підприємства промислової Харківського регіону	Стан функціонування	Роль державного модуля управління
I	АТ "Харківська тютюнова фабрика" СП Українсько-німецьке "Трубний завод" ЗАТ "Харківська бісквітна фабрика" ЗАТ "Куп'янський молочно-консервний комбінат" АТЗТ "Будянський фаянс" ЗАТ "Харківський плитковий завод"	Стабільний, що ґрунтується на стратегії імпортозаміщення та на "девальваційному ефекті"	Тактична (мобілізаційна функція)
II	ЗАТ "Завод Південкабель" БАТ "Швейна фабрика ім. Тінякова" БАТ "Турбоатом" Науково-технологічний концерн-інститут монокристалів НАН України	Стабільний, що ґрунтується на стратегії експорто-орієнтованого зростання та на технологічних перевагах	Тактична (мобілізаційна функція)
III	ДП "Завод ФЕД" ХДВО "Моноліт" Н-Т СКБ "Полісвіт" ВО "Комунар"	Переважно стабільний, що ґрунтується на стратегії кооперації з підприємствами ВПК Росії	Нейтральна
IV	БАТ "Завод Оргтехніка" АТЗТ "Харківський жировий комбінат" ДФП "Здоров'я народу" АТ "Ефект" АТ "Міловарний комбінат"	Нестабільний, зумовлений високим рівнем конкуренції на внутрішньому ринку країни	Деструктивна
V	ДП "Завод ім. В. А. Малишева" ДП "Завод Електроважмаш" ДП "Харківський авіаційний завод" БАТ "Харківський підшипниковий завод"	Нестабільний, зумовлений високим рівнем конкуренції на зовнішніх ринках	Пасивна
VI	БАТ "Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе" ДП "ІОМЗ-Холдінг" АТЗТ "Харківський велосипедний завод" БАТ "Завод Серп і молот" БАТ "ХЗТД"	Кризовий, близький до стану банкрутства	Пасивно-констатуюча

Ключову роль у функціонуванні підприємств **третьої групи** відіграє їх міжнародна технологічна кооперація з підприємствами пострадянського простору і, передусім, з підприємствами російського ВПК. Управлінський меха-

нізм цих підприємств організаційно містить ознаки директивно-керованої економіки зі стабільним зовнішнім середовищем. І саме зміни, яких зазнає сьогодні середовище російського ВПК, зумовлюють "маятниковий" стан функціонування вітчизняних підприємств цієї групи.

Стан розвитку підприємств **четвертої групи** багато в чому зумовлений помилками та вадами зовнішньоторговельного режиму України. Внаслідок понадвідкриття української економіки у 1993 – 1996 рр. підприємства цієї групи, що належать до фармацевтичної галузі, опинилися на межі загрозливого руйнування їх конкурентного потенціалу. Швидка "іноземізація" внутрішнього ринку лікарських засобів України призвела до скорочення обсягів виробництва медикаментів у країні з 40% (від усього обсягу їх споживання) у 1998 р. до 8,3% у 2001 р. [3, с.162]. Результатом деструктивного впливу координатора системи регулювання стало нарощування у 6 – 7 разів імпорту ліків в Україну порівняно з їх експортом [3, с.162] та стрімке зростання витрат Державного бюджету не тільки на критичний, а й на конкуруючий імпорт.

Недосконалістю, неадекватністю та суперечливістю державного модулю регулювання зумовлюється й стан підприємств **п'ятої та шостої груп** — підприємств, які склали несучу конструкцію галузей у колишньому Радянському Союзі. За винятком ДП "Харківський авіаційний завод", який підтримується "на плаву" завдяки державному субсидуванню, вихід із "горизонтального" стану більшості підприємств цих груп без державного регуляторного механізму взагалі є неможливим. Той факт, що обсяг державного замовлення (з боку Міністерства оборони України) на ДП "Завод ім. В. А. Малишева" у 1994 – 2003 рр. склав 3 (!!!) танки Т-84 УД, є підтвердженням пасивно-констатуючого спостереження держави за зануренням цього "монстра" у безодню кризи та банкрутства.

Загалом, використовуючи термінологію Ст. Біра, стан організаційного функціонування діючої в Україні системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства можна визначити як такий, у якому "одна частина системи є невідомою для іншої частини, яка уявляється їй хаотичною, а отже, загрожує їй власному благополуччю" [6, с.323]. Відображаючи "інтереси" своїх підсистем і елементів, кожний контур в цій системі управління виступає як автономний, а ефект координації в межах кожного з них виражається у зменшенні обсягів управлінської роботи. У системі в цілому це спричиняє ефект розриву міжконтактних зв'язків і, як наслідок, зниження рівня її функціонування.

Проблемна ситуація в управлінні міжнародною конкурентоспроможністю підприємства в Україні породжується також і **чинниками зовнішнього походження**. Аналіз і оцінка глибини змін, що зазнає сучасна система світогосподарських відносин, дозволяє стверджувати, що з початком ХХІ століття у світовому господарстві складається **нова система взаємодії**, у якій міжнародної конкуренції, як її розуміли ще два-три десятиріччя тому (як конкуренції фірм та галузей) сьогодні, де-факто, не існує. І саме з цієї причини численність традиційних моделей управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства сьогодні вже "не працює" або не "працює належним чином".

Досвід розвинених країн свідчить, що запорукою успіху у зміцненні конкурентних позицій підприємств є, передусім, "мобілізація" державного модуля управління. Розуміючи та приймаючи сучасні "правила гри" у світовій економіці, уряди цих країн беруть на себе пряму відповідальність за адаптацію підприємств до нових умов конкуренції. Так,

уряд Франції планує виділити до 70 млн. євро у 2005 р. для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Ця сума має бути спрямована на фінансову допомогу виробникам, на нові інвестиції у галузі, на погашення заборгованості виробників (10 млн. євро) за податками й майже 3 млн. євро передбачено виділити для реклами французьких вин за межами країни.

Структура-зв'язок "**держава – підприємство**", що складає стрижень нової парадигми міжнародної конкуренції, не тільки якісно трансформує природу самого об'єкта управління та розширює спектр реально конкуруючих суб'єктів світової економіки, а й детермінує підходи до побудови нової структури й нових функцій системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства, нове процедурне й факторне її уявлення та новий цикл управлінського процесу.

На жаль, усвідомлення глибини й радикальності змін, що відбуваються в сучасному міжнародному середовищі, у вітчизняній науці й практиці управління запізнюється. Це сталося внаслідок неадекватності управлінського інструментарію та засобів державної підтримки вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках. Підтвердженням тому — пряме й непряме блокування доступу українських товарів на європейські ринки, застосування до них політики жорсткого протекціонізму та антидемпінгового "пресингу", методів тарифної ескалації та інших обмежень. Не маючи симетричного торговельного режиму, Україна та її підприємства стають об'єктом переслідування з боку іноземних конкурентів, що створює труднощі системного характеру у їх міжнародній діяльності.

Зазначені труднощі — наслідок, передусім, загальнодержавного рівня управління, його незавершеності й системної нерозвиненості, у якому хвилі лібералізації зовнішньої торгівлі змінюються хвилями "закручування гайок", непослідовність у ставленні до спільних підприємств доповнюється нерішучістю у створенні діючих зон вільної торгівлі, а поневір'яння із створенням спільного південнокорейсько-українського автомобільного концерну "ABTO-3A3 DAEWOO" корелюється з понадвірою в "автоматичну" реалізацію конкурентних переваг літака АН-70.

Системний аналіз існуючого стану управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства в Україні дозволяє виділити в ньому три головних рівня системної несполучності (під системною несполучністю розуміємо стан системного опису (системної організації чи системної реалізації), при якому галузь невизначеності одного поняття (елемента системи) визначає й галузь значення іншого поняття. При цьому звужуються як "межа здійсненності", так і умови реалізації системи [9, с. 112]), на підґрунті якої породжується проблема його ефективності.

1. Теоретико-методологічний рівень, який формує "тематизм" управлінської діяльності — її ядро або якісну характеристику, яка включає мету, завдання, зміст, структуру, функції управління та системоутворюючий спосіб існування управлінської діяльності.

2. Організаційний рівень, який визначає спосіб практичної організації управлінської системи, її структурні елементи, функції, зв'язки і взаємодію керуючої та керованої підсистем.

3. Інформаційно-комунікативний рівень, який визначає спосіб розподілу завдань між елементами системи та якість (міру) їх реалізації у формі прямих і зворотних інформаційних потоків у системі.

Системна обумовленість (взаємозв'язок) цих рівнів проблемної ситуації в управлінні міжнародною конкурентоспроможністю підприємства полягає в тому, що організаційний та інформаційний рівні є функціями методологічного ядра, які, з одного боку, відображають стан ядра (модель-образ), а, з іншого — є засобом його вдосконалення та розвитку (модель-зразок; модель-проект).

Виявлені недоліки управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства визначають і концептуальну модель його розвитку в сучасних умовах. Це має бути модель розвитку методологічного та організаційно-інформаційного забезпечення управління — модель, логікою якої має бути не "поштучний" опис цих рівнів управління, — передумова того, що вони мають "працювати" за будь-яких обставин і навіть автономно, а модель системної сполученості та предметної єдності методологічного, структурно-функціонального та інформаційного забезпечення системи управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства.

Література: 1. Економіка України та шляхи її подальшого реформування // Матеріали Всеукраїнської наради економістів, 14 – 15 вересня 1995 р. — К.: Генеза 1996. — 324 с. 2. Мухин В. И. Исследование систем управления: Учебник для вузов. — М.: Изд. "Экзамен", 2003. — 384 с. 3. Піддубний І. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник / І. О. Піддубний, А. І. Піддубна; [За ред. проф. І. О. Піддубного. — Харків: Вид. Дім "ІНЖЕК", 2004. — 264 с. 4. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації). Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2003. — 186 с. 5. Pro et Contra. Журнал російської внутрішньої і зовнішньої політики. Изд. "Гендальф". — 2002. — Т. 7. — №14. — 304 с. 6. Экономическая кибернетика: Учебное пособие. — Донецк: Дон ГУ, 1999. — 396 с. 7. Доклад Всемирного банка. Разрушение системы неплатежей в России: создание условий для устойчивого экономического роста // Вопросы экономики. — №3. — 2000. — 160 с. 8. Бир Ст. Кибернетика и управление производством. — М.: Наука, 1965. — 392 с. 9. Системный анализ и принятие решений: Словарь-справочник: Учеб. пособие для вузов / Под ред. В. Н. Волковой, В. Н. Козлова. — М.: Высшая школа, 2004. — 616 с.

Стаття надійшла до редакції
11.04.2005 р.

УДК 658.012.12

**Пушкар А. И.
Пономаренко Е. В.**

МОНИТОРИНГ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ АНКЕТИРОВАНИЯ

In the article the methods of working out the questionnaire and carrying out the questioning for enterprise information resources (IR) are offered.

The methods are based upon the combination of process and object approach to the procedure of decomposition the subject sphere; the integral characteristic making is grounded on the algorithm of synthesis the personal data in combination

with the method of cercular diagram-radar. The questions are formulated on the base of revealed objects and its characteristics.

The example of realiration the methods for estimating the condition and development of enterprise IR is given.

Управление развитием информационных ресурсов предусматривает анализ эффективности использования данных ресурсов на предприятии. В свою очередь, эффективность использования информационных ресурсов зависит от уровня качества. Это обуславливает потребность в анализе качества развития информационных ресурсов в процессе стратегического планирования деятельности предприятия.

Одной из важнейших задач стратегического планирования развития информационных ресурсов является проведение мониторинга информационных ресурсов (ИР). В работах [1 – 3] проводится анализ целей, состояния и форм мониторинга информационных ресурсов. Там же выделяются основные формы мониторинга: 1) учет и регистрация ИР; 2) статистический учет ИР; 3) аналитические исследования ИР.

Целью мониторинга ИР предприятия следует считать управление процессом создания, использования и развития ИР, в течение которого необходимо решить комплекс задач:

- а) учет ИР предприятия;
- б) оптимизацию обмена ИР между подразделениями и филиалами;
- в) обеспечение информационной безопасности;
- г) осуществление конкурентной разведки;
- д) обеспечение прозрачности деятельности предприятия;
- е) устранение дублирования ИР;
- ж) разработку стратегии развития ИР.

К важным задачам общей проблемы мониторинга ИР относится задача выбора системы статистических показателей. В работе А. Б. Антопольского [1] предлагается учитывать данные показатели в двух аспектах: 1) формирование (создание) ресурсов; 2) использование ресурсов. В этом же исследовании указывается, что в настоящее время построение интегрального подхода к показателям формирования и объема ИР является очень затруднительным вследствие методологических расхождений в составе показателей в традиционных и компьютерных отраслях, а также возможности дублирования данных и повторного счета.

Основной средой мониторинга современных ИР предприятия является Интернет. В силу этого необходимо использовать потенциал сети для комплексного решения основных стратегических задач развития ИР предприятия.

Опрос и наблюдение — два основных метода получения количественной первичной информации в дескриптивном исследовании информационных ресурсов предприятия. Метод опроса может содержать различные виды анкет.

Анкета — структурированная форма сбора данных, состоящая из серии вопросов, письменных или устных, на которые необходимо ответить респонденту. *Анкетой* называется также программа опроса, форма опроса или инструмент измерения — форматизированный набор вопросов для получения данных от респондентов [4].

В ряде работ приводятся отдельные вопросы и анкеты, которые могут послужить прообразом для разрабатываемых анкет по мониторингу ИР. Так, например, в книге Б. Гейтса [5] сформулированы вопросы для самооценки